

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 20 febr. 1893, kl 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning af väckt motion om
ändrad lydelse af § 46 regeringsformen.*

I en från Andra Kammaren till utskottet hänvisad motion, n:o 7, har herr *A. V. Ljungman* föreslagit, bland annat, att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 46 regeringsformen.

§ 46.

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landt-regeringen. Ingen generalguvernör inom riket må hädanefter förordnas. Landshöfding må icke innehafva militärbefäl eller inom det honom anför-trodda län utses till ordförande i eller ledamot af offentlig korporation, som har till uppgift att rådslå och besluta om länets eller någon dess dels ange-lägenheter, men ege i kraft af sitt embete att i dylik korporations förhand-lingar fast ej i besluten deltaga.

Förslag i hufvudsakligen enahanda syfte framställdes af motionären vid näst-lidet års lagtima riksdag, och anförde då motionären, hurusom efter inrättan-

det af hushållningssällskap och landsting för rikets samtliga län, landshöfdingarne till en början i regel blefvo utsedda till ordförande i dessa på grundsatsen af sjelfstyrelse hvilande korporationer. Men, anmärkte motionären, detta förfaringsätt, som då ofta betingades af den kommunala sjelfstyrelsens ännu alltför ringa utveckling, står uppenbarligen i strid mot nämnda grundsats, och det skäl för en afvikelse från det fullt konsekventa genomförandet af sjelfstyrelsegrundsatsen, som förut kunde förefinnas, kan numera ej ega giltighet. Ett dylikt genomförande, yttrade motionären vidare, utgör i sjelfva verket en förutsättning för att berörda korporationer må i fullaste mått motsvara sin bestämmelse, och då härtill kommer, att landshöfdingarna genom utöfningen af ifrågavarande funktion blifva ställda i ett mindre lämpligt jämförhållande till de korporationer, inom hvilka de bekläda ordförandeplatsen, och att vid nämnda utöfning dessutom lätt på landshöfdingarna hopas anspråk, som det ofta icke ens är möjligt för dem att motsvara, så lär det icke saknas skäl för en förändring, hvarigenom icke blott dessa olägenheter skulle undanrödjas, utan äfven ifrågavarande korporationer allestädes inom riket komme att erhålla behörig sjelfständighet gent emot länsstyrelserna, samt landshöfdingarna befrias från ett ansvar med hänsyn särskildt till näringarnas administration, hvilket icke bör åligga dem. Beträffande hvad som föreslagits derom, att landshöfding ej må innehafva militärbefäl, så har, anförde motionären slutligen, huru tydligt det än är, att den högsta civila och militära myndigheten inom ett län icke lämpligen bör innehafvas af en och samma person, ett förenande af nämnda myndigheter hos en person faktiskt egt rum äfven efter det 1809 års regeringsform faststälts till efterrättelse, och därför bör ett inskränkande tillägg till ifrågavarande stadgande äfven med hänsyn till detta förhållande vara på sin plats.

Till hvad motionären sålunda anført ansåg konstitutionsutskottet sig böra, i fråga om ordförandeskapet i landsting, foga nedanstående yttrande af den komité, som år 1859 afgaf förslag till förordning om landsting:

»Om», yttrade komitén, »ändamålet med landstingets inrättande endast vore det att af detsamma bilda en rådgifvande församling, hvilken länets höfding egde sammankalla för att med henne ingå i rådplågningar om medlen att befordra länets ekonomiska väl, skulle det vara naturligt, att ordförandeplatsen blefve honom tillerkänd. Sådan är likväl icke den institution, rikets ständer, att sluta af deras i ämnet aflättna skrifvelse, med landstinget afsett; det är deremot en inom lagliga gränser beslutande församling, som de önskat att i denna institution se organiserad, och ur denna synpunkt har äfven nu ifrågavarande förslag blifvit utarbetadt. Den beslutanderätt,

landstinget skulle tillkomma, innefattar väl icke den följd, att i allmänhet dess beslut ovilkorligen skulle erhålla bindande kraft; men beslutet skola dock uttrycka landstingets sjelfständiga mening och erhålla verkställighet, såvidt ej ett högre statsintresse eller allmän lag deremot lägger hinder. Den pröfning och kontroll, som ur dessa synpunkter landstingets beslut torde böra underkastas, och som uti detta förslag under §§ 58—60 äfven är reglerad, utgör ett hufvudskäl att icke i landstinget insätta landshöfdingen såsom ordförande. Det vore att försätta honom i en falsk ställning, som lätt kan undvikas genom den i sjelfva verket högre ställning, honom enligt förslaget skulle tillkomma. Han skulle försättas i en falsk ställning, om han, efter att i sin egenskap af landstingets ordförande hafva funnit sina der försvarade meningar och förslag rörande länets angelägenheter underkända af tingets pluralitet, skulle i sin egenskap af landshöfding, vidhållande samma sina åsigt, anse sig föranlåten att vägra fastställelse på pluralitetens beslut, äfven om goda skäl för en sådan vägran kunde anföras. Missförstånd och misstydingar kunde så lätt derigenom framkallas och måhända leda till en splittring, som hvarken för saken eller i allmänhet för institutionen vore nyttig, och som alltså redan därför bör afböjas; och då härtill kommer, att det äfven vore stridande mot andan i vår lagstiftning att låta samma ärende i två instanser af samma person handläggas och prövas, hafva komiterade, efter öfvervägande af allt detta, låtit tanken på landshöfdingens insättande såsom ordförande i landstinget falla och endast förbehållit honom rättighet att deltaga i landstingets förhandlingar, när han så finner för godt.»

Härefter anförde utskottet att, hvad beträffade de representativa korporationer i ett län, hvilka mer direkt än landstingen hade befattning med näringarnas administration, så företedde de i anseende till arten af sin verksamhet och sitt förhållande till länsstyrelsen en väsentlig likhet med landstingen; och gälde därför hvad om landstingen blifvit anförddt i tillämpliga delar äfven om nämnda korporationer.

Slutligen anmärkte utskottet, vidkommande förslaget i den del, som afsåg att landshöfding icke finge innehafva militärbefäl, hurusom skälen för denna redan i 1634 års regeringsform uttalade grundsats vid flera tillfällen blifvit, med anledning af den numera upphäfdade föreningen i en och samma hand af landshöfdingeembetet och militärbefälhafvarebefattningen på Gotland, i förhandlingarna vid flera riksdagar före och efter representationsförändringen så fullständigt framställda, att det syntes tillräckligt att till dem hänvisa; och ansåg utskottet frågan vara af den vikt, att säkerhet borde

beredas mot möjlig återgång till ett missbruk i vår administration, som det kostat mycken möda att få faktiskt afskaffadt.

I öfverensstämmelse med de åsikter, som sålunda blifvit framhållna, framlade utskottet inför Riksdagen ett förslag till ändring af § 46 regeringsformen, enligt hvilket landshöfding ej finge innehafva militärbefäl eller inom det honom anförtrodda län utses till ordförande i offentlig korporation, som hade till uppgift att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter. Detta förslag förkastades väl af Första Kammaren, men af Andra Kammaren blef utskottets hemställan utan votering bifallen.

Det af motionären till innevarande Riksdag framlagda förslag till ändring af § 46 regeringsformen innebär allenast den skiljaktighet från det förslag, som af utskottet sistlidet år till bifall förordades, att landshöfding ej heller må utses till ledamot i korporation, hvarom ofvan blifvit nämnt, samt att landshöfding i kraft af sitt embete väl må ega att deltaga i dylik korporations förhandlingar, men ej i dess beslut. Derjemte har motionären vid affattandet af sitt förslag tagit hänsyn till det förhållande, att länen alltid bestå af flera kommuner äfvensom att inom ett och samma län kan finnas mer än ett landsting, ett hushållningssällskap.

Motionärens förslag att genom ett tillägg till § 46 regeringsformen skulle meddelas den bestämmelse, att landshöfding ej må ega att deltaga i landstings eller hushållningssällskaps beslut, anser utskottet sig icke kunna tillstyrka. En dylik bestämmelse torde icke lämpligen hafva sin plats i rikets grundlag.

Beträffande åter förslaget i den del, som afser att landshöfding ej må innehafva militärbefäl eller inom det honom anförtrodda län utses till ledamot eller ordförande i landsting, hushållningssällskap eller annan representativ korporation, som inom länet är eller kan varda inrättad, så har utskottet ej funnit något vara anfördt, som kan rubba utskottets åsigt om nytan och behovet af ett grundlagsstadgande i sådan rigtning; och vill utskottet alltså ånyo tillstyrka bifall till hvad motionären i denna del med förslaget åsyftat. Med anledning af en vid behandlingen inom Första Kammaren förlidet år af utskottets då i ämnet framlagda förslag gjord anmärkning, har utskottet emellertid, på det att intet missförstånd om hvad som afses med förslaget skall kunna ega rum, ansett skäligt att i ändringsförslaget utbyta ordet »offentlig» mot »representativ» äfvensom att genom tillägg af ordet »allmänna» framför »angelägenheter» förebygga hvarje möjlighet till misstyding.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen i anledning af herr Ljungmans motion måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 46 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 46.

(Nuvarande lydelse:)

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landtregeringen. Ingen generalguvernör inom riket må hädanefter förordnas.

(Föreslagen lydelse:)

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landtregeringen. Ingen generalguvernör må inom riket hädanefter förordnas *och ej heller må landshöfding innehafva militärbefäl eller inom det honom anförtrodda län utses till ledamot eller ordförande i representativ korporation, som har till uppgift att rådslå och besluta om länets eller någon dess dels allmänna angelägenheter.*

Stockholm den 20 februari 1893.

På utskottets vägnar:

O. Bergius.

Reservation

af herrar *Bergius, Alin, Behm, von Strokirch, friherre Wrangel von Brehmer, Helander, Samzelius, Nyström, grefve Douglas och Rudebeck*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herr *Gustaf Berg* har velat tillkännagifva, att han ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.